

Katyňský masakr

 wikiwand.com/cs/Katyňský_masakr

[Install Wikiwand](#)

Katyňský masakr nebo **Katyňský zločin** (polsky *zbrodnia katyńska*) je označení pro povraždění polských válečných i civilních zajatců vězněných v sovětských koncentračních táborech a táborech pro válečné zajatce, které provedla NKVD v roce 1940. Povražděno bylo přibližně 22 000 mužů – zejména důstojníků a příslušníků inteligence.

Památník Katyň-Charkov-Mednoje ve Svatokřížských horách, v Polsku

Katyňský masakr

Předehra

Podrobnější informace naleznete v
článcích Sovětská invaze do Polska a
Sovětská okupace východního Polska
1939–1941.

Poté, kdy nacistické Německo přepadlo 1.
září 1939 Polsko a rozpoutalo tak druhou
světovou válku v Evropě, se k jeho útoku v
souladu s tajnými dohodami v rámci
paktu Molotov–Ribbentrop připojil dne
17. září i Sovětský svaz. Ten následně získal kromě území a
podrobeného obyvatelstva asi 15 000 válečných zajatců
důstojnických hodností, k nimž připojil ještě asi 10 000 příslušníků
inteligence (většinou rezervistů) zajatých mimo bojové operace. Tito
všichni byli vězněni ve zcela nevyhovujících podmínkách v západním
Rusku, Bělorusku a na Ukrajíně až do roku 1940, kdy vedení SSSR
došlo na návrh šéfa NKVD Lavrentije Beriji k názoru, že není
žádoucí, aby se „prominentní váleční zajatci“ obecně nepřátelsky
smýšlející vůči SSSR a komunismu vůbec vrátili domů, a nechalo je
povraždit. Jako důvod likvidace se v příkazu k ní výslovně udává
právě jejich nepřátelský postoj k SSSR a jeho režimu.

Polští vojáci zajatí Sověty
během invaze do Polska

Příkaz k vraždě navržený Berijou a podepsaný Stalinem, vrchním sovětským vůdcem, Klimentem Vorošilovem, významným maršálem Rudé armády, Molotovem, Sovětským diplomatem, a také Anastázem Mikojanem, vrchní autoritou Státního výboru obrany a souhlas k vraždě podepsaný Michailem Kalininem a Lazarem Kaganovičem

Masakr

Hlavní vraždění bylo koncentrováno na třech místech (Katyň, Kalinin a Charkov), kde bylo dohromady pozabíjeno asi 15 000 lidí (důstojníci), na řadě dalších míst však bylo v téže době po menších skupinkách povražděno dalších 10 000 (většinou příslušníci inteligence). Další řádově tisíce lidí byly povražděny v roce 1941. Z důvodu neshody, které z těchto zavražděných zahrnout pod pojem Katyňský masakr a které nikoliv, kolísají udávané počty obětí

masakru, a to v rozmezí 15–28 tisíc lidí. Mezi zavražděnými byl například i bratr premiéra polské exilové vlády, generál Franciszek Sikorski, Xawery Czernicki či Jakub Wajda, otec režiséra Andrzeje Wajdy.

Poté co již v roce 1939 provedli Němci na okupovaném polském území operace „Tannenberk“ a „Intelligence“, při kterých zahynulo kolem 60 tisíc předních Poláků a další byli odvezeni do německých koncentračních táborů, znamenal Katyňský masakr další výraznou ztrátu v řadách polské elity.

- Berijův doplněk
- str. 2
- str. 3
- str. 4

Nacistická kampaň

13. dubna 1943 německý rozhlas Berlín přinesl senzační zprávu o objevu hromadných hrobů polských důstojníků. Německo do masívní protiruské kampaně zapojilo všechna média, tisk, rozhlas, film, plakáty. V posledních dubnových dnech byli do Katyně k exhumaci obětí pozváni význační lékaři, kriminalisté a antropologové, např. prof. Saxen (Finsko), Dr. Orsos (Maďarsko), François Naville (Švýcarsko), dr. Vincenzo Palmieri (Itálie), dr. Marko Markov (Bulharsko), prof. MUDr. František Hájek z protektorátu Čechy a Morava. Po válce prof. Hájek i Markov budou za vlády komunismu ve svých zemích zatčeni a donuceni odvolat svůj podpis na protokolu. Prof. Palmieri i François Naville, kteří nebudou žádnému tlaku vystaveni, svá stanoviska nikdy nezmění. Z donucení přijeli do Katyně i novináři, spisovatelé a politici, aby se přesvědčili o bolševickém teroru. Mezi nimi byl i český spisovatel František Kožík, který o tom, co viděl, napsal reportáž a 30. dubna 1943 o svých zážitcích z cesty do Katyně promluvil v rozhlase. Mýtem je přítomnost Gustáva Husáka mezi kатыňskými svědky. Ve skutečnosti Husák absolvoval (v uniformě vojáka Slovenského státu) podobný propagandistický zájezd "po zverstvech bolševického režimu" na Ukrajinu, ale už na podzim roku 1941.

Odhalení a lži

Po vypuknutí Velké vlastenecké války se polská exilová vláda pokoušela vymoci propuštění svých Sovětským svazem vězňených občanů a vojáků včetně těchto povražděných, o nichž se domnívala, že ještě žijí (nebo v to alespoň doufala). Stalin tehdy tvrdil, že ve zmatcích na začátku bojů uprchli a on o nich nic neví^[zdroj?]. V roce 1943 byly německou armádou u Katyně objeveny první masové hroby, do nichž byli zmasakrovaní zajatci pohřbeni. Německo se pokusilo celou věc

Ruský prezident Medveděv
a polský prezident
Bronisław Komorowski
uctívají v dubnu 2011
památku obětí Katyňského
masakru

propagandisticky využít, Sovětský svaz je na oplátku obvinil, že vraždění je jejich dílo. I v průběhu Norimberského procesu se Sovětský svaz nejprve pokusil svalit vinu za masakr na poražené Německo, to však nebylo reálné, neboť dostupné důkazy byly dost průkazné. Sovětský svaz přesto popíral svou vinu až do roku 1990, kdy tehdejší sovětský vůdce Michail Gorbačov přiznal, že jde o zločin stalinismu. Posléze Sovětský svaz označil i zbylé masové hroby a vydal kopie klíčových dokumentů, včetně rozhodnutí o likvidaci zajatců podepsaného vedením SSSR. Přesto však panují stále nejasnosti, týkající se tehdejších událostí, případně jsou události Katyňského masakru zcela zpochybňovány. Na konci dubna roku 2010 byly elektronické kopie základních dokumentů o masakru na příkaz prezidenta Medveděva zveřejněny na stránkách ruské Federální archívní agentury.

V listopadu 2010 ruská Státní дума schválila rezoluci, která prohlásila, že Katyňský masakr byl zločin provedený na přímý příkaz Stalina a dalších sovětských funkcionářů. V roce 2011 označil Katyňský masakr za zločin ruský prezident Dmitrij Medveděv a prohlásil: „Odpovědnost za tento zločin nese tehdejší vedení Sovětského svazu. Snahy o nějaké jiné verze se neopírají ani o historické dokumenty, ani o morální důvody.“

- Německé výkopové práce na hrobech
- Jedno z nalezených mrtvých těl
- Masový hrob v Katyni, 1943
- Němečtí vyšetřovatelé si prohlížejí nalezené předměty
- Nalezený průkaz „Kapitán polské armády ve výslužbě“

- Zástupce Vichistické Francie Fernand de Brinon a ostatní v Katyni před hroby generálů Smorawińského a Bohatyrewicze, duben 1943

Muzea a památníky

Existuje celá řada památníků připomínajících masakr a jeho oběti, především v Polsku a na místech bývalého SSSR, kde k masakrům došlo. V roce 1993 otevřelo Muzeum polské armády ve Varšavě Katyňské muzeum.

Díla

Filmy

První filmy připomínající masakr vznikly na Západě. Po pádu komunismu v Polsku a dotčených zemích bývalého SSSR vznikla celá řada filmů i v tomto prostoru. Nejznámější z nich je film Andrzej Wajdy Katyň z roku 2007.

Uctění obětí v roce 2007

- Oheň zapálený na památku obětí.

- Na pietní akt se dostavil i tehdejší polský prezident Lech Kaczyński
- Lech Kaczyński pronáší projev. V pozadí jsou příslušníci polské armády
- Pozůstalí, příbuzní a další lidé, kteří přišli vzdát úctu obětem

Tragédie při uctění obětí v roce 2010

Související informace naleznete také v článku Havárie Tu-154 u Smolenska.

Dne 10. dubna 2010 při cestě na pietní akt zahynuli po pádu letadla Tupolev Tu-154 při přistání významní představitelé Polska, mimo jiné polský prezident Lech Kaczyński s manželkou Marií (pád letounu z téměř stovky pasažérů a členů posádky nikdo nepřežil).

Odkazy

Reference

1. ČTK. *Katyň: Symbol genocidy, válečných zločinů i mistrné propagandy*. *ihned.cz [online]*. 10. 4. 2010, rev. 12. 4. 2010 [cit. 2010-04-20]. Dostupné online.

2. Zastřelit, psal Berija Stalinovi. Rusové zveřejnili dokumenty o Katyni. *Hospodářské noviny (HN.cz)* [online]. 2010-04-28 [cit. 2023-01-19]. Dostupné online.
3. NKVD Order № 00794/B
4. STEHLÍK Michal: *Katyň 1943 - Protektorátní propaganda, zákulisí a osudy českých svědků*, Dostupné online.
5. KOCHAŃCZYK, Jan. *Polska-Rosja. Chorzów: Videograf, 2014. ISBN 978-83-7835-313-3. Kapitola Polski kompleks Stalina, s. 188. (polština)*
6. Хрущев, В. С. Velká ruská encyklopedie [online]. Ruská akademie věd [cit. 2019-08-19]. Heslo КАТЫНЬ. Dostupné online. (rusky)
7. Lukeš, Igor. *Katyň v. Chatyň. Dvě techniky lhaní o vraždách v katyňském lese*. *Respekt.cz* [online]. 30. 5. 2008 [cit. 2010-04-20]. Dostupné online.
8. Александр Борисович Шуркоград. *Katyň a Kozí Hory Jeden z ruských pohledů na složitou historii rusko-polských vztahů. Britské listy* [online]. 30.9.2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2009-10-06.
9. Milan Tůma. *Goebbelsova časovaná nálož Katyň (1). Nový směr* [online]. 30.9.2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2009-12-12.
10. ŠTEFAN, Petr. *Rusko zveřejnilo utajované dokumenty o Katyni, rozhodl Medveděv*. *iDNES.cz* [online]. MAFRA, 2010-04-28 [cit. 2020-03-05]. Dostupné online.
11. *Russian parliament condemns Stalin for Katyn massacre. BBC News*. 3. srpna 2011. Dostupné online. (anglicky)
12. *Byl to zločin, řekl Medveděv o Katyni. Slíbil Polákům nová fakta*. *Hospodářské noviny (HN.cz)* [online]. 2011-04-11 [cit. 2023-01-19]. Dostupné online.

Literatura

Externí odkazy

- [Obrázky, zvuky či videa k tématu Katyňský masakr na Wikimedia Commons](#)
- [Stručný článek na stránkách ČRo](#)
- [Zločin jménem Katyň](#) – dokument České televize
- [65. výročí odhalení masových hrobů v Katyni](#) – video z cyklu České televize [Historický magazín](#)
- Dílo [NKVD Letter № 00794/B](#) ve Wikizdrojích (anglicky)
- [Fenomén: Katyňský masakr](#) – krátký českojazyčný dokument
- <http://www.katyn.org.au/> – stránky věnované Katyňskému masakru (anglicky a polsky)
- [Důkazy Katynské](#) – Prof. Dr. [František Hájek](#) (jedna z raných prací zpochybňujících pachatelství ze strany [Sovětského svazu](#))

Autoritní data

- [NKC: ph121545](#)
- [BNE: XX4583638](#)
- [BNF: cb12004473q \(data\)](#)
- [GND: 4163485-8](#)
- [LCCN: sh85071755](#)
- [NARA: 10648655](#)
- [NLI: 987007541182505171](#)
- [SUDOC: 028153553](#)